
Contribuția locuitorilor din regiunea Bistrița-Năsăud la «Fondul jertfelor liniei demarcaționale» (1919)

Vasile MĂRCULEȚ
Alexandru BUCUR

Cuvinte cheie: Bistrița, Năsăud, Sibiu, Fondul jertfelor liniei demarcaționale, Reuniunea femeilor române.

Keywords: Bistrita, Nasaud, Sibiu, Border Line Victim's Fund, the Reunion of Romanian women.

Unirea Transilvaniei cu România, proclamată de marea adunare a națiunii române, desfășurată la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, a determinat o puternică efervescentă națională în rândul tuturor locuitorilor români ai provinciei. Pe plan extern, actul de la Alba Iulia, recunoscut de Puterile Aliate, a fost puternic contestat de statul maghiar, care a recurs inclusiv la folosirea forței armate pentru împiedicarea lui.

Fondul jertfelor liniei demarcaționale: înființare și evoluție. Oprirea ofensivei armatei române, în urma dispozițiilor comandamentului aliat, a încurajat forțele maghiare să reia acțiunile antiromânești, încălcând cu bunăștiință hotărârile internaționale. Profitând de oprirea ofensivei armatei române în Transilvania, forțele armate ale Ungariei au ocupat întinse regiuni din vestul provinciei, situate în zona liniei de demarcație stabilită de Aliați. Scopul acestor acțiuni este clar semnalat de Constantin Kirițescu, care consemna că „*re-câștigarea Ardealului este acum obiectivul principal al sforțărilor lor*”¹.

Regimul de ocupație, cu un pronunțat caracter antiromânesc, a supus populația românească unor abuzuri greu de imaginat². Prea românească a vremii a semnalat, de altfel, atrocitățile la care au fost supuși locuitorii români indiferent de statutul lor social³.

În aceste momente dificile, solidaritatea românilor de pretutindeni avea să se manifeste cu pregnanță. În sprijinul fraților lor din zona liniei de demarcație, năpăstuiți de ocupații unguri, locuitorii din restul provinciei au venit, atât prin strângerea de fonduri în bani, cât și prin donații de bunuri materiale și de produse alimentare.

Inițiativa colectării de fonduri bănești și de ajutoare materiale, în scopul ajutorării românilor din zona liniei de demarcație, supuși represiunilor maghiare, a revenit femeilor române din Sibiu și din împrejurimi. În adunarea *Reuniunii femeilor române din Sibiu* din 18 martie 1919, acestea au decis înființarea *Fondului jertfelor liniei demarcaționale sau liniei de demarcație*. Scopul fondului, care urma să se constituie din „*colecte, chete, daruri ori alte ofrande de la locuitorii întregii țări românești, precum și de la oficii publice, bisericăști, institute particulare și de umanitate*”, era acela de a veni în ajutorul victimelor violențelor maghiare⁴.

Administrarea fondului era încredințată Institutului financiar și de credit (Banca) *Albina* din Sibiu, către care trebuiau trimise „*direct toate ofrandele*”, distribuirea ajutoarelor urmând a se realiza „*prin Comitetul Exe-*

---

1 Kirițescu 1989, p. 417.

2 Preda, Alexandrescu, Prodan 1994, p. 162-163; Kirițescu 1989, p. 417.

3 *Telegraful Român*, nr. 27, p. 2, 6; *Telegraful Român*, nr. 47, p. 2-3.

4 *Telegraful Român*, nr. 27, p. 2.

Vasile MĂRCULEȚ, doctor în istorie, Colegiul Tehnic „Mediensis” din Mediaș, e-mail: vasilemarculet@gmail.com
Alexandru BUCUR, colonel în rezervă, doctor în istorie, Sibiu, e-mail: albucur61@gmail.com

cutiv cu ajutorul organelor ce va afla de cuviință”, iar termenul final de încheiere a strângerii contribuțiilor era fixat pentru 1 mai 1919⁵. Însă, așa cum informațiile o vor arăta, această dată avea să fie prelungită ulterior, fără a mai fi stabilită una finală.

De asemenea, în acțiunea de strângere a colectelor s-au implicat activ patru ziare din Transilvania: *Telegraful Român*, *Patria*, *Renașterea Română* și *Unirea Poporului*. De altfel, din paginile lor dispunem de cele mai consistente informații cu privire la evoluția *Fondului jertfelor liniei demarcaționale*, la modul cum s-a constituit acesta, la valoarea donațiilor, la felul în care au fost folosite acestea și cine au fost beneficiarii lor.

Primul organism care a deschis seria contribuțiilor a fost Corpul Voluntarilor Ardeleni. Membri săi au contribuit cu suma de 10.000 de coroane⁶. La 19 martie 1919, în urma unei colecte organizate pe străzile orașului, femeile din Sibiu au strâns suma de 15.947 de coroane⁷. La rândul lor, preoții, întruniți într-un congres în Sibiu, au donat fondului 5.699 de coroane⁸. În scurt timp, contribuțiile au început să curgă de pe întreg spațiul locuit de români, astfel că, în conformitate cu cifrele publicate în *Telegraful Român*, nr. 29, din 12/25 martie 1919, în numai câteva zile de la înființare se strânseseră în fond 34.362 de coroane⁹.

Au răspuns imediat apelului *Reuniunii femeilor române din Sibiu*, alte asociații ale femeilor, atât din Transilvania, cât și din Vechiul Regat: *Reuniunea femeilor Române Greco-Catolice* din Blaj, care a contribuit cu suma de 6.737 de coroane, *Societatea ortodoxă a femeilor române* din București, care a trimis suma de 3.000 lei, *Reuniunea femeilor române din Brașov*, care a donat 6.573 coroane și 20 filleri, *Reuniunea „Sf. Maria” a femeilor române din Cluj*, *Reuniunea femeilor române din Bistrița*, *Reuniunea femeilor române din Năsăud*, *Reuniunea femeilor din Sângiorgiul de Câmpie*, *Liga drepturilor și datoriilor femeii*.

Parcursul presei ne arată faptul că strângerea de fonduri pentru victimele atrocităților maghiare de dincolo de lina de demarcație nu s-au oprit la 1 mai 1919, așa cum fusese stabilit inițial, ci a continuat și după această dată, până la sfârșitul lunii iunie. Sumele strânse în fond au cunoscut creșteri continue:

- la 3 aprilie 1919 acestea erau de 35.963 de coroane și 60 de filleri¹⁰;
- la 12 aprilie de 72.098 coroane și 60 de filleri¹¹;
- la 19 aprilie de 108.794 coroane și 40 de filleri¹²;
- la 24 aprilie de 125.556 coroane și 20 de filleri¹³;
- la 10 mai de 148.504 coroane și 40 de filleri¹⁴;
- la 17 mai de 168.890 coroane și 35 de filleri¹⁵;
- la 20 mai de 178.408 coroane și 75 de filleri¹⁶;
- la 24 mai de 188.908 coroane și 92 de filleri¹⁷;
- la 31 mai de 198.110 coroane și 42 de filleri¹⁸;
- la 7 iunie de 207.922 coroane și 37 de filleri¹⁹;
- la 14 iunie de 229.860 coroane și 51 de filleri²⁰;
- la 21 iunie aceasta era de 524.025 coroane și 71 de filleri²¹;

5 *Ibidem*.

6 *Telegraful Român*, nr. 27, p. 3; *Telegraful Român*, nr. 29, p. 3.

7 *Telegraful Român*, nr. 29, p. 3.

8 *Ibidem*.

9 *Ibidem*; *Renașterea Română*, nr. 55, p. 2; *Patria*, nr. 33, p. 3.

10 *Telegraful Român*, nr. 33, p. 3; *Patria*, nr. 38, p. 3.

11 *Telegraful Român*, nr. 36, p. 3; *Patria*, nr. 43, p. 3.

12 *Telegraful Român*, nr. 38, p. 6; *Renașterea Română*, nr. 73, p. 2; *Patria*, nr. 51, p. 4.

13 *Telegraful Român*, nr. 39, p. 3; *Renașterea Română*, nr. 77, p. 2; *Patria*, nr. 55, p. 3.

14 *Telegraful Român*, nr. 44, p. 6; *Renașterea Română*, nr. 87, p. 2; *Patria*, nr. 65, p. 2.

15 *Telegraful Român*, nr. 46, p. 6.

16 *Telegraful Român*, nr. 47, p. 3.

17 *Telegraful Român*, nr. 48, p. 7; *Renașterea Română*, nr. 95, p. 2.

18 *Telegraful Român*, nr. 50, p. 6; *Renașterea Română*, nr. 106, p. 3; *Patria*, nr. 70, p. 2.

19 *Telegraful Român*, nr. 52, p. 6; *Renașterea Română*, nr. 109, p. 2.

20 *Telegraful Român*, nr. 54, p. 6; *Renașterea Română*, nr. 117, p. 3.

21 *Telegraful Român*, nr. 57, p. 6; *Renașterea Română*, nr. 123, p. 3.

- la 26 iunie de 534.776 coroane și 60 de filleri²²;
- la 28 iunie de 541.476 coroane și 65 de filleri²³.

După 28 iunie nu mai dispunem de informații provenite din presă cu privire la noi colecte pentru *Fondul jertfelor liniei demarcaționale*. Asemenea acțiuni au continuat însă. Conform *Raportului general pe anii 1917/18 și 1918/19*, al *Reuniunii Femeilor Române din Sibiu*, publicat în 1919, se arată însă că la data prezentării acestuia se strânseseră peste 700.000 coroane²⁴.

Alături de bani, în *Fondul jertfelor liniei de demarcație*, s-au colectat și unele bunuri materiale și produse alimentare. Ziarul *Telegraful Român*, nr. 59, din 26 iunie 1919, spre exemplu, înregistrează faptul că locuitorii din satul Boian, județul Târnava Mică (azi, în județul Sibiu) au mai predat Comitetului Executiv „61 feldere de porumb și diverse albituri”²⁵. Întrucât o ferdelă de porumb cântărește 13-14 kg, putem estima că donația locuitorilor din Boian s-a ridicat la circa 800-850 kg.

Contribuția locuitorilor din regiunea Bistrița-Năsăud. Printre reuniunile de femei care au răspuns apelului celei din Sibiu de a contribui la *Fondul jertfelor liniei demarcaționale* s-au numărat și *Reuniunile femeilor române din Bistrița și din Năsăud și jur*. Ziarele *Patria*, în numărul 57, din 24 aprilie 1919, *Renașterea Română*, în numărul 80, din 25 aprilie 1919, și *Telegraful Român*, în numărul 40 din 26 aprilie 1919, publicau telegramele trimise de *Reuniunea femeilor române din Bistrița și de Reuniunea femeilor române din Năsăud și jur* celei din Sibiu²⁶.

În telegrama *Reuniunii femeilor din Bistrița* se preciza că „cruzimile și nelegiuirile comise contra populației române pașnice din ținuturile neocupate ne-au umplut de durere și revoltă. Ne alăturăm, iubite, surori, la protestul vostru și cerem ocuparea grabnică a tuturor ținuturilor românești. Colecta este în curgere”²⁷. Telegrama era semnată în numele comitetului Reuniunii femeilor, de președinta acesteia, Valeria Mann²⁸.

Telegrama *Femeilor române din Năsăud și jur*, avea un conținut asemănător. În ea se arăta că „femeile române din Năsăud și jur încă se alătură la pașii ce ați făcut contra atrocităților ungurești față de românii de dincolo de linia demarcațională și inițiază și ele colecte pentru ajutorarea victimelor”²⁹. Telegrama era semnată de președinta reuniunii, Sultana Haliță³⁰.

În perioada următoare, locuitorii regiunii Bistrița-Năsăud au făcut colecte însemnate pentru *Fondul jertfelor liniei demarcaționale*. Potrivit consemnărilor din presă, sumele trimise în contul fondului, în perioada în care acestea au continuat a fi înregistrate, au variat de la câteva sute de coroane la câteva sute de mii coroane.

Informațiile din presă ne permit identificarea modului de evoluție a colectelor în bani trimise din zona Bistrița-Năsăud pentru *Fondul jertfelor liniei demarcaționale*, precum și a donatorilor. Potrivit știrilor deținute, suma totală strânsă de la locuitorii din regiune s-a realizat în mai multe tranșe, pe durata a circa trei luni, între mai și iulie, după cum urmează:

În data de 13 mai 1919, ziarul *Patria* înregistra în numărul 70, suma de 1.130 coroane colectată de locuitorii din Sângeorgiul Român (azi, Sângeorz-Băi)³¹. Suma era înregistrată și de ziarul *Telegraful Român*, în numărul 54, din 14 iunie 1919³². În același număr, *Telegraful Român* consemna și suma de 779 coroane, donație a d-nei M. Vodă din Armenișul de Câmpie (azi, Urmeniș)³³.

22 *Telegraful Român*, nr. 59, p. 6; *Renașterea Română*, nr. 135, p. 3.

23 *Telegraful Român*, nr. 60, p. 7.

24 *Anuar* 1919, p. 15; Cf. Șoroștineanu 2016, p. 69.

25 *Telegraful Român*, nr. 59, p. 6.

26 *Patria*, nr. 57, p. 2; *Renașterea Română*, nr. 80, p. 2; *Telegraful Român*, nr. 40, p. 3-4

27 *Renașterea Română*, nr. 80, p. 2; *Telegraful Român*, nr. 40, p. 3-4.

28 *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*.

29 *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*.

30 *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*.

31 *Patria*, nr. 70, p. 2.

32 *Telegraful Român*, nr. 54, p. 6.

33 *Ibidem*.

În numărul 95 din 16 mai 1919, ziarul *Renașterea Română* înregistra sumele de 100 coroane, donate de Victor Gartner, și respectiv de 200 coroane, donate de Demeter Gartner, ambii din Bistrița³⁴. Sumele sunt, de asemenea, consemnate și de *Telegraful Român*, în numărul 48 din 24 mai 1919, dată la care ziarul sibian înregistrează și suma de 338 coroane 27 filleri, reprezentând colecta *Reuniunii din Sfânta Mărie* din Tăgșor (azi, Țăgșoru)³⁵.

În 17 mai 1919, ziarul *Telegraful Român* consemna, în numărul 46, suma de 8.136 coroane și 60 filleri, donată din Bistrița pentru *Fondul jertfelor liniei demarcaționale*³⁶. Aceasta reprezenta colecta Reuniunii femeilor române din Bistrița (6.610 coroane), venitul unei serate a Reuniunii femeilor române din Bistrița (657 coroane 60 filleri) și colecta preotului Dionisiu Vaida, din aceeași localitate (869 coroane)³⁷.

Ultima donație, destinată *Fondului jertfelor liniei demarcaționale*, provenită din zona Bistrița-Năsăud, în valoare de 7.178 coroane și 39 filleri, a fost înregistrată în numărul 59, din 26 iunie 1919, al ziarului *Telegraful Român*, și în numărul 135, din 6 iulie, al ziarului *Renașterea Română*³⁸. Donația era formată din colectele lui Victor Varna, secretar în comuna Borgoprund (Prundul Bârgăului), în valoare de 253 coroane și din cele făcute prin Sultana Haliță, președinta *Reuniunii femeilor române din Năsăud și jur*, respectiv colectele Mariei Simon și Elenei Sabo (1.161 coroane), Emiliei Bichigean și Emiliei Catarza (554 coroane), Elisabetei Tomuța și Ecaterinei Cicioc (674 coroane 10 filleri), Elenei Moșil și Veturiei Șerban (603 coroane), cărora li se adăugau colectele comnelor Rodna Veche (azi Rodna, 820 coroane), Măgura (122 coroane), Ilva Mică (309 coroane), Telciu (525 coroane 52 filleri), Nepos (786 coroane 50 filleri), Rebrîșoara (396 coroane), Mageru (azi Maieru, 453 coroane 27 filleri), Mintiul Român (azi Mintiu, 321 coroane) și Prislop (azi Liviu Rebreanu, 200 coroane)³⁹.

Valoarea totală a donațiilor în bani, făcute de locuitorii din regiunea Bistrița-Năsăud *Fondului jertfelor liniei demarcaționale*, în lunile mai-iunie 1919, înregistrată de presă, s-a ridicat la suma de 17.862 coroane și 26 filleri. Donația, în totalitatea ei, a fost formată, atât din colectele reuniunilor de femei din Bistrița, Năsăud și din jur, cât și din colectele unor particulari, din cele ale unor comunități locale, precum și din cele ale unor instituții administrative. Ea a reprezentat circa 2,55% din suma totală colectată pentru *Fondului jertfelor liniei demarcaționale*.

Concluzii finale. La sfârșitul anului 1918 și la începutul lui 1919, Ungaria a ocupat o serie de teritorii românești din vestul Transilvaniei, din zona liniei de demarcație. Românii intrați sub ocupație maghiară au fost supuși unor atrocități greu de imaginat. Atrocitățile comise de ocupanții maghiari împotriva locuitorilor români din zona liniei de demarcație, în 1918-1919, a generat un puternic sentiment de solidaritate cu victimele opresiunii, în întreg spațiul românesc.

Ca răspuns la violențele maghiare, la 18 martie 1919, din inițiativa *Reuniunii femeilor române din Sibiu* a fost constituit *Fondul jertfelor liniei demarcaționale*. Prin intermediul lui urma să se vină în ajutorul victimelor opresiunii maghiare.

Demersului femeilor din Sibiu i-au răspuns *Reuniunea femeilor române din Bistrița și Reuniunea femeilor române din Năsăud și jur*, care au inițiat colectarea de ajutoare în bani, din rândul localnicilor. În perioada mai-iunie 1919, locuitorii din regiunea Bistrița-Năsăud au donat pentru *Fondul jertfelor liniei demarcaționale* suma totală 17.862 coroane și 26 filleri.

34 *Renașterea Română*, nr. 95, p. 2.

35 *Telegraful Român*, nr. 48, p. 7.

36 *Telegraful Român*, nr. 46, p. 6.

37 *Ibidem*.

38 *Telegraful Român*, nr. 59, p. 6; *Renașterea Română*, nr. 135, p. 3.

39 *Ibidem*.

**Contribuția locuitorilor din regiunea Bistrița-Năsăud
la «Fondul jertfelor liniei demarcaționate» (1919)
(Rezumat)**

La sfârșitul anului 1918 și începutul anului 1919, Ungaria ocupa o serie de teritorii românești din partea de vest a Transilvaniei, situate în zona de frontieră. Românii care au ajuns sub dominația ungară au fost victime ale unor atrocități greu de imaginat.

Ca răspuns la violența maghiară, la 18 martie 1919, la inițiativa Reuniunii femeilor românce din Sibiu, a fost înființat Fondul victimelor liniei de frontieră. Prin aceasta, victimele opresiunilor ungare puteau obține ajutor. Locuitorii din regiunea Bistrița-Năsăud au donat Fondului Victimelor liniei de frontieră, o sumă totală de 17.862 coroane și 26 de filleri.

**The Contribution of the Inhabitants of Bistrița-Năsăud Region
to the “*Border Line Victim’s Fund*” (1919)
(Abstract)**

At the end of 1918 and the beginning of 1919, Hungary was occupying a series of Romanian territories from the western part of Transylvania that were situated in the border line area. The Romanians that felt under the Hungarian domination were victims to such atrocities that are hard to imagine.

As a response to the Hungarian violence, on March 18th 1919, at the initiative of the Reunion of Romanian women from Sibiu was established the Border Line Victim’s Fund. Through it the victims of the Hungarian oppressions were about to get help. The inhabitants of Bistrița-Năsăud region donated to the Border Line Victim’s Fund a total sum of 17,862 crowns 26 fillers.

Bibliografie

Surse

Anuar 1919 – *Anuarul Reuniunii Femeilor Române din Sibiu pe anii 1917/19 și 1918/19*, Sibiu, 1919.

Presa

Patria, nr. 33 – *Patria*, anul I, nr. 33 din 25 martie 1919.

Patria, nr. 38 – *Patria*, anul I, nr. 33 din 30 martie 1919.

Patria, nr. 43 – *Patria*, anul I, nr. 43 din 5 aprilie 1919.

Patria, nr. 51 – *Patria*, anul I, nr. 51 din 16 aprilie 1919.

Patria, nr. 55 – *Patria*, anul I, nr. 55 din 20 aprilie 1919.

Patria, nr. 57 – *Patria*, anul I, nr. 57, din 24 aprilie 1919.

Patria, nr. 65 – *Patria*, anul I, nr. 65 din 4 mai 1919.

Patria, nr. 70 – *Patria*, anul I, nr. 70 din 13 mai 1919.

Renașterea Română, nr. 55 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 55, din 13/26 martie 1919.

Renașterea Română, nr. 73 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 73, din 16 aprilie 1919.

Renașterea Română, nr. 77 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 77, din 20 aprilie 1919.

Renașterea Română, nr. 80 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 80, din 25 aprilie 1919.

Renașterea Română, nr. 87 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 87, din 4 mai 1919.

Renașterea Română, nr. 95 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 95, din 16 mai 1919.

Renașterea Română, nr. 106 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 106, din 1 iunie 1919.

Renașterea Română, nr. 109 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 109, din 5 iunie 1919.

Renașterea Română, nr. 117 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 117, din 15 iunie 1919.

Renașterea Română, nr. 123 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 117, din 22 iunie 1919.

Renașterea Română, nr. 135 – *Renașterea Română*, anul I, nr. 135, din 6 iulie 1919.

Telegraful Român, nr. 27 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 27, din 7/20 martie 1919.

Telegraful Român, nr. 29 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 29, din 12/25 martie 1919.

Telegraful Român, nr. 33 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 33, din 3 aprilie 1919.

Telegraful Român, nr. 36 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 36, din 12 aprilie 1919.

Telegraful Român, nr. 38 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 38, din 19 aprilie 1919.

Telegraful Român, nr. 39 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 39, din 24 aprilie 1919.

Telegraful Român, nr. 40 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 40, din 26 aprilie 1919.

Telegraful Român, nr. 44 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 44, din 10 mai 1919.

Telegraful Român, nr. 46 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 46, din 17 mai 1919.

Telegraful Român, nr. 47 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 47, din 20 mai 1919.

Telegraful Român, nr. 48 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 48, din 24 mai 1919.

Telegraful Român, nr. 50 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 50, din 31 mai 1919.

Telegraful Român, nr. 52 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 52, din 7 iunie 1919.

Telegraful Român, nr. 54 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 54, din 14 iunie 1919.

Telegraful Român, nr. 57 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 57, din 21 iunie 1919.

Telegraful Român, nr. 59 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 59, din 26 iunie 1919.

Telegraful Român, nr. 60 – *Telegraful Român*, anul LXVII, nr. 60, din 28 iunie 1919.

Lucrări generale și speciale

Kirițescu 1989 C. Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, vol. II, București, 1989.

Preda, Alexandrescu, D. Preda, V. Alexandrescu, C. Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1919-1918*, București, 1994.

Șoroștineanu 2016 Valeria Șoroștineanu, *Reuniunea Femeilor Române din Sibiu în anii Primului Război Mondial*, în „Astra Sebesiensis”, 2, 2016, p. 54-75.

Telegramele de aderare ale Reuniunilor femeilor române din Bistrița și Năsăud
la apelul Reuniunii femeilor române din Sibiu

La protestul femeilor române din Sibiu

— Aderări —

La comitetul fondului jertfelor liniei de demarcație au mai intrat următoarele telegrame de aderare:

*Reuniunea femeilor române, Bistrița: Cru-
zimile și nelegiuirile comise contra populației
române pașnice din ținuturile neocupate ne au
umplut de durere și revoltă. Ne alăturăm, iubite
surori, la protestul vostru și cerem ocuparea
grabnică a tuturor ținuturilor românești. Colecta
e în curgere. Pentru comitetul Reuniunii feme-
ilor române din Bistrița: Prezidenta Valeria Mann.*

*Femeile române din Năsăud și jur: Femeile
române din Năsăud și jur încă se alătură la pă-
șii ce ați făcut contra atrocităților ungurești față
de românii de dincolo de linia demarcațională
și inițiază și ele colecte pentru ajutorarea victi-
melor. Prezidenta: Sultana Haliță.*

Sursa: *Patria*, anul I, nr. 57, din 24 aprilie 1919, p. 2; *Renașterea Română*, anul I, nr. 80, din 25 aprilie, p. 2;
Telegraful Român, anul LXVII, nr. 40, din 26 aprilie 1919, p. 3-4.